

พลิกโฉมที่ดิน ส.ป.ก. จากพื้นที่เกษตรกรรมสู่การบริหารจัดการชุมชนและ กิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินอย่างยั่งยืน

เพ็ญพักตร์ บัวโรย

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ

บทนำ จุดเริ่มต้นของการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย เกิดขึ้นจากความมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนและการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเสมอภาค ความมั่นคงในการถือครองที่ดิน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการขยายตัวของประชากรอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้สภาพพื้นที่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) หลายแห่งไม่ได้เป็นเพียงแปลงเกษตรกรรมอีกต่อไป บางพื้นที่เปลี่ยนสภาพเป็นชุมชนเมือง มีการสร้างโรงแรม โฮมสเตย์ ร้านค้า และสถานประกอบการต่างๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและการท่องเที่ยวการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดความท้าทายครั้งใหญ่แก่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ในการบริหารจัดการพื้นที่ เพราะระเบียบและข้อกฎหมายเดิมอาจไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน บทความนี้จะพาไปเจาะลึกถึงแนวทางการแก้ปัญหา และการจัดระเบียบ "พื้นที่ปฏิรูปที่ดินประเภทกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการปฏิรูปที่ดิน" เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรและชุมชน

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินจากสังคมเกษตรสู่การขยายตัวของชุมชนเป็นกิจการสนับสนุน/เกี่ยวเนื่อง

ภาพที่ ๑ แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่ ส.ป.ก. ในอดีตที่เป็นแปลงเกษตรกรรม กับภาพปัจจุบันที่มีการขยายตัวของชุมชน ร้านค้า และสาธารณูปโภค เป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินจากสังคมเกษตรกรรมสู่การขยายตัวของชุมชนและกิจการสนับสนุน

จากที่ดินทำกิน สู่การสร้าง "ระบบนิเวศการใช้ชีวิต" ของเกษตรกร เป้าหมายสูงสุดของการปฏิรูปที่ดิน ไม่ได้หยุดอยู่แค่การมอบสิทธิในที่ดิน แต่คือการทลายกำแพงความยากจนและ ความไม่เป็นธรรมทางโครงสร้าง (Structural Inequality) เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่เสมอภาค สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ที่มุ่งเน้นการสร้างความสามารถในการแข่งขันและการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ส.ป.ก. จึงปรับวิสัยทัศน์จากการเป็นเพียงผู้มอบที่ดินทำกิน สู่การเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรที่ดินเพื่อสร้าง "เศรษฐกิจมูลค่าสูง" ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยยึดมั่นในวิสัยทัศน์ที่ว่า "องค์กรหลักด้านการบริหารจัดการที่ดิน สู่การพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน" การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรในยุคศตวรรษที่ ๒๑ จึงต้องมองให้รอบด้าน ทั้งการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การเข้าถึงบริการสาธารณะ และการมีกิจการต่าง ๆ มาสนับสนุนอาชีพเกษตรกร เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ท่ามกลางความผันผวนของโลก

เจาะลึกมาตรา ๓๐ วรรคห้า แห่ง พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๑๙ และ(ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๒ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ปลดล็อกโอกาสเป็นเครื่องมือทางกฎหมาย ที่เป็น "กุญแจ" สำคัญในการบริหารจัดการพื้นที่คือ มาตรา ๓๐ วรรคห้า แห่ง พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กฎหมายให้อำนาจ ส.ป.ก. สามารถจัดที่ดินให้กับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล (ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นเกษตรกร) เพื่อประกอบกิจการที่ "สนับสนุน" หรือ "เกี่ยวเนื่อง" กับวิถีเกษตรกรได้

ตารางเปรียบเทียบกลไกการจัดที่ดิน

เกณฑ์เปรียบเทียบ	การจัดที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	การจัดที่ดินเพื่อกิจการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่อง
ผู้ได้รับสิทธิ	เกษตรกร / สถาบันเกษตรกร	บุคคลธรรมดา หรือ นิติบุคคลทั่วไป
วัตถุประสงค์	ทำเกษตรกรรม เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์	สนับสนุน ส่งเสริม หรือบริการชุมชนเกษตร
ประเภทเอกสารสิทธิ	ส.ป.ก. ๔-๐๑/สัญญาเช่า/โฉนดเพื่อการเกษตร	สัญญาเช่า / สัญญาเช่าทำประโยชน์/ ส.ป.ก.๔-๐๑ ข ที่อยู่อาศัย
สิทธิที่อยู่อาศัย	รวมอยู่ในแปลงเกษตร	ส.ป.ก. ๔-๐๑ ข (เฉพาะในเขตชุมชน)
ขนาดพื้นที่	ตามเกณฑ์ที่กำหนด ไม่เกิน ๕๐ ไร่/ ๑๐๐ ไร่ เลี้ยงสัตว์ใหญ่	ไม่เกิน ๕๐ ไร่

เนื้อหา

สถานการณ์และรอยต่อทางกฎหมายที่ต้องเร่งแก้ไข ปัจจุบัน ส.ป.ก. มีพื้นที่ดำเนินการจัดที่ดินไปแล้วกว่า ๓๖ ล้านไร่ทั่วประเทศ โดยแบ่งการใช้ประโยชน์ออกเป็น ๕ ประเภทหลัก ได้แก่ ๑) ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ๒) ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย (ชุมชน) ๓) กิจการสาธารณูปโภค ๔) กิจการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องการปฏิรูปที่ดิน และ ๕) การให้ความยินยอมในการนำทรัพยากรธรรมชาติในเขตปฏิรูปที่ดินไปใช้ประโยชน์และกฎหมายอื่น แม้ว่ากฎหมายตาม มาตรา ๓๐ วรรคห้า แห่ง พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๒ จะเปิดช่องให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดที่ดินให้บุคคลหรือนิติบุคคลประกอบ "กิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการ

ปฏิรูปที่ดิน"ได้ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบ "ช่องว่างทางกฎหมาย" (Legal Gaps) หลายประการ เช่น นิยามของคำว่า กิจกรรมสนับสนุนที่กว้างเปิดโอกาสให้ใช้ดุลยพินิจมาก การตีความที่ไม่เป็นไปแนวทางเดียวกันหรือใช้ดุลยพินิจ หลากหลายหรือแตกต่างในแต่ละจังหวัด และขั้นตอนการขออนุญาตที่ซับซ้อนและล่าช้า สิ่งเหล่านี้ทำให้เกษตรกร และผู้ประกอบการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ และทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกหรือใช้ที่ดินผิดวัตถุประสงค์ตามมา

ประเภทการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (สถิติรวม ๔๐.๒๑ ล้านไร่)

๑. การประกอบเกษตรกรรม พื้นที่หลัก ๓๕.๓ ล้านไร่ (๘๗.๖๐%)
๒. ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย (ชุมชน) มอบลสิทธิ ส.ป.ก. ๔-๐๑ ช (รวมพื้นที่อยู่อาศัยและกิจกรรมอื่นประมาณ ๒.๔%)
๓. กิจกรรมสาธารณูปโภค โรงเรียน วัด ถนน แหล่งน้ำ (รวมประมาณ ๒.๕ แสนไร่)
๔. กิจกรรมสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่อง ลานตาก โรงงานแปรรูป ร้านค้าชุมชน (ประมาณ ๔,๕๗๘ ราย)
๕. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมพลังงานสะอาดและเหมืองแร่ (ประมาณ ๔ แสนไร่)

(ข้อมูล ศูนย์เทคโนโลยีและสารสนเทศ ส.ป.ก. ณ วันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๗)

กฎหมายนี้ไม่ใช่เพียงตัวบทที่แข็งทื่อ แต่คือรากฐานที่อนุญาตให้สิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยก้าวเข้าไป ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนเกษตรกรได้ เพื่อลดช่องว่างแห่งความเหลื่อมล้ำ ดังนั้นแล้ว กิจกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่องคือ "ฟันเฟือง" สำคัญที่เปลี่ยนชุมชนเกษตรให้กลายเป็นเมืองที่สมบูรณ์แบบ โดยสามารถแบ่งตามประกาศ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ปี ๒๕๖๓ ได้ดังนี้

๑) ด้านเศรษฐกิจและการเพิ่มมูลค่า ช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าได้ทันทีในพื้นที่ ลดต้นทุนขนส่ง และสร้างรายได้ที่มั่นคง ตัวอย่าง ลานตากผลผลิต, โรงงานแปรรูป (น้ำตาล, น้ำมันปาล์ม, สุราพื้นบ้าน), คลังสินค้า

๒) ด้านบริการพื้นฐาน ตามข้อ ๒(๕) กิจกรรมที่เป็นการบริการหรือเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของเกษตรกรในด้านเศรษฐกิจและสังคมในเขตดำเนินการปฏิรูปที่ดินซึ่งกิจกรรมนั้นต้องอยู่ในพื้นที่ที่ คปก. กำหนดให้เป็นพื้นที่เพื่อการนี้โดยเฉพาะ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรเข้าถึงปัจจัยการผลิตและสินค้าอุปโภคบริโภคได้สะดวกรวดเร็ว ไม่ต้องเดินทางไกล ตัวอย่าง สถานีบริการน้ำมัน/ก๊าซ, อุโมงค์เครื่องจักรกลเกษตร, ร้านค้าปลีกชุมชน/โชห่วยและด้านสังคม และสุขภาวะยกระดับคุณภาพชีวิตพื้นฐาน และสร้างสวัสดิการสังคมที่เท่าเทียมกับคนเมืองตัวอย่าง คลินิก, ร้านขายยา, โรงเรียนอนุบาล, สถานรับเลี้ยงเด็ก

มูลค่าทางเศรษฐกิจที่จับต้องได้ในปี ๒๕๖๗ กองทุนการปฏิรูปที่ดินมีรายได้รวมกว่า ๑๑๑ ล้านบาท โดยมาจาก "กิจกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง" จำนวน ๑๕.๔ ล้านบาท ซึ่งมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นถึง ๒๐% แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้กำลังเป็นเครื่องยนต์ใหม่ในการสร้างรายได้เพื่อกลับไปพัฒนาพื้นที่ ส.ป.ก. ต่อไป กิจกรรมเหล่านี้คือฟันเฟืองที่เปลี่ยนชุมชนเกษตรกรรมให้กลายเป็นโครงสร้างเมืองที่พึ่งพาตนเองได้อย่างสง่างาม

การเปลี่ยนแปลงของโลกและปัญหาที่ต้องแก้ไข (Pain Points) ปัจจุบันพื้นที่ ส.ป.ก. กำลังเผชิญกับสภาวะ การกลายเป็นเมือง (Urbanization) อย่างรวดเร็ว ข้อมูลระบุว่าในบางพื้นที่ สภาพที่ดินกลายเป็นชุมชนเมืองไปแล้วกว่า ๘๙% และจำนวนชุมชนพุ่งสูงขึ้นจาก ๕,๐๐๐ แห่งในปี ๒๕๑๘ เป็น ๑๐,๐๐๐ แห่ง ในปัจจุบัน

วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้วยหลัก ๖M's (Organizational Gaps)

๑.Manpower: บุคลากรขาดความรู้เชิงลึกด้านกฎหมายและการประเมินมูลค่าที่ดิน ส่งผลให้การพิจารณาอนุญาตล่าช้า

๒.Machinery/Tools: ขาดเครื่องมือและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการบริหารจัดการข้อมูลที่ดินรายแปลง

๓.Materials: ขาดข้อมูลความต้องการที่ชัดเจนของเกษตรกร ทำให้การจัดสรรทรัพยากรไม่ตรงจุด

๔.Methods: กระบวนการอนุญาตซับซ้อน และกฎระเบียบเดิมไม่ครอบคลุมกิจการสมัยใหม่ (เช่น คลินิก หรือ ร้านค้าปลีก)

๕.Measurement: ระบบการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกิจการสนับสนุนยังไม่ชัดเจน

๖.Environment: ปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษและการขยายตัวของผังเมืองที่กีดกันพื้นที่เกษตรกรรม

ช่องว่างทางกฎหมาย (Legal Gaps)

๑.วงรอบชุมชนเดิม ไม่ครอบคลุมการขยายตัวจริง ทำให้ชุมชนที่เกิดใหม่กลายเป็นผู้บุกรุกโดยมิชอบ

๒.การตีความ แต่ละจังหวัดยังมีการตีความ "กิจการสนับสนุน" ที่ต่างกัน ทำให้ผู้ประกอบการเสียโอกาสในการลงทุน การระบุช่องว่างทางโครงสร้างเหล่านี้ คือก้าวแรกสู่การปฏิวัติการบริหารจัดการที่ยึดเอาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง เส้นทางสู่ความสำเร็จ ขั้นตอนการจัดที่ดินและหลักการ POSDCoRB ส.ป.ก. ได้วางกระบวนการจัดการที่ดินชุมชนให้เป็นระบบ (ใช้เวลาดำเนินการประมาณ ๑๘๐ วัน) เพื่อสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพสูงสุด

ภาพที่ ๒ แผนภาพแสดงโมเดล POSDCoRB ที่เชื่อมโยงกับการทำงานของ ส.ป.ก.

จากภาพ สัญลักษณ์รูปฟันเฟืองที่สอดประสานกันระหว่างการวางแผน การจัดบุคลากร และการประสานงานท้องถิ่น] (คำอธิบายรูปภาพ: การประยุกต์ใช้หลักการบริหาร POSDCoRB เพื่อยกระดับการจัดการพื้นที่ ส.ป.ก. ให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ)

ทางออกด้วยแนวคิดการบริหารจัดการแบบ POSDCoRB เพื่อแก้ปัญหาความล่าช้าและข้อจำกัดดังกล่าว แนวคิดกระบวนการบริหาร POSDCoRB จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการพื้นที่ ส.ป.ก. ซึ่งประกอบด้วย P - Planning (การวางแผน): วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของพื้นที่ ข้อมูลชุมชน และแนวโน้มการขยายตัวของเมือง O - Organizing (การจัดองค์กร) & S - Staffing (การจัดบุคลากร): กำหนดโครงสร้างและมอบหมายภารกิจที่ชัดเจนระหว่างส่วนกลางและ ส.ป.ก.จังหวัด พร้อมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านกฎหมายและการประเมินที่ดิน D - Directing (การอำนวยการ) & C - Coordinating (การประสานงาน): บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมโยธาธิการและผังเมือง เพื่อจัดทำแผนผังชุมชนร่วมกัน R - Reporting (การรายงาน) & B - Budgeting (การงบประมาณ): ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและบริหารจัดการงบประมาณ รวมถึงการจัดเก็บค่าตอบแทนเข้ากองทุนฯ อย่างโปร่งใส

ดังนั้นแนวทางการขับเคลื่อนการบริหารจัดการพื้นที่ปฏิรูปที่ดินประเภทกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการปฏิรูปในเขตปฏิรูปที่ดิน เป็นแนวทางการดำเนินการจัดที่ดินเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ ส.ป.ก.จังหวัด สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่ปฏิรูปที่ดินประเภทกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการปฏิรูปในเขตปฏิรูปที่ดิน ตามระเบียบและอำนาจหน้าที่จัดที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ให้แก่บุคคลใด เช่า เช่าซื้อ หรือเช่าทำประโยชน์เพื่อใช้สำหรับกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดิน มีหลักการพิจารณาการอนุญาตภายใต้ ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการอนุญาตและการให้ผู้รับอนุญาตถือปฏิบัติในการใช้ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์สำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกอบกับประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง รายกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๓ และประกาศประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การจัดที่ดินชุมชนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓ โดยคิดค่าตอบแทนตาม ประกาศคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดอัตราค่าตอบแทนการใช้ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ สำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๖๕

ทั้งนี้ ส.ป.ก.ส่วนกลาง ร่วมกับ ส.ป.ก.จังหวัด นำแนวทางการบริหารจัดการและโครงการบริหารจัดการที่ดินประเภทกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการปฏิรูปในเขตปฏิรูป ไปดำเนินการภายใต้แผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อการจัดที่ดินให้เกษตรกรหรือบุคคลทั่วไปได้รับสิทธิการเช่า หรือเช่าทำประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์หรือเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร หรือบุคคลในเขตปฏิรูปที่ดินโดยตรง และจัดเก็บค่าตอบแทนหรือค่าเช่าที่ดินเป็นรายได้เพื่อนำเข้ากองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และนำมาพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดินต่อไป

บทสรุป

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้การขับเคลื่อนงานปฏิรูปที่ดินก้าวทันสภาวะเศรษฐกิจและสังคม มีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่

๑) ปรับปรุงกฎระเบียบเชิงรุก ลดขั้นตอนการอนุญาตให้กระซับและยึดหยุ่นขึ้น โดยใช้เวลาพิจารณาให้สั้นลง เพื่อให้ทันต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ

๒) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จัดทำ "แผนแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับตำบล" ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและภาคประชาชน เพื่อควบคุมทิศทางการเติบโตของชุมชนไม่ให้กระทบพื้นที่เกษตรกรรมหลัก

๓) การจัดระเบียบและรับรองสิทธิ เร่งกำหนดขอบเขตชุมชนใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพื่อจัดระเบียบที่อยู่อาศัยและออกหนังสืออนุญาตฯ ให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ภาพที่ ๓ สรุปแนวคิดอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนของเกษตรกรไทยกับการปฏิรูปที่ดิน

อนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนของเกษตรกรไทยการปฏิรูปซึ่งนำแนวคิด "กิจการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่อง" คือการวางรากฐานสู่ความยั่งยืนใน ๓ ระดับ (๑) ระดับเกษตรกร ได้รับการรับรองสิทธิที่อยู่อาศัยที่ถูกต้อง (ส.ป.ก. ๔-๐๑ ข) และเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานได้ทันทีในพื้นที่ ช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มความมั่นคงในชีวิต

(๒) ระดับชุมชน เกิดการจ้างงานและเศรษฐกิจหมุนเวียน ความมั่นคงถูกกระจายตัว ออกสู่ชนบท ลดการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมืองใหญ่ (๓) ระดับองค์กรและประเทศ ส.ป.ก. ก้าวสู่การเป็นองค์กรบริหารจัดการที่ดินมีอาชีพ ลดความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้าง และสร้างรายได้เข้ากองทุนเพื่อหมุนเวียนกลับมาดูแล "กระดูกสันหลังของชาติ" อย่างเป็นระบบการปฏิรูปที่ดินในวันนี้ จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของที่ดิน แต่คือการออกแบบโครงสร้างสังคมใหม่ที่มอบ "ศักดิ์ศรีและคุณภาพชีวิตที่ดี" ให้แก่เกษตรกรไทยอย่างยั่งยืนตลอดไป